

EL SISTEMA i Hammarkullen får barnen att älska musik och lärande, men också att respektera sig själva och varandra. En kraft som gärna spiller över till familj, skola och närsamhälle.

KRAFTEN

i El Sistema

*Musik som byggs av glädje,
gemenskap och stolthet*

Text: Ingemo Orstadius

Bild: Bibbie Friman

Tolv flickor och två pojkar sitter med sina instrument i en halvcirkel framför svarta tavlan. De flesta spelar fiol, resten cello. I notställen står temat ur *Nya världen* av Antonín Dvorák. Tre lärare går runt och hjälper till med stämningen. Det tar sin tid, men väntan fyller en viktig funktion. Eleverna lär sig ta hänsyn till varandra. När instrumenten låter bra kan helnoter och fjärdedelsnoter förklaras och barnen får spela för att känna skillnaden. Momentet är inte helt enkelt, men i sången *Babompa* kan alla hänga med.

Ett populärt inslag under lektionen är att härma melodier. En elev i taget hittar på en egen melodi på fyra toner och de övriga repeterar. Inslaget skapar självkänsla och respekt för de övriga i orkestern. Efter några vändor, får barnen lära sig skillnaden mellan crescendo och diminuendo och sedan öva på det när de spelar stycket av Dvorák. Och plötsligt låter det musik!

Trots att det är sen eftermiddag är concentrationen nästan total. När någon pratar, sätter läraren resolut stråken på huvudet och genast blir det tyst igen. Men efter avslutningssången *Havet* får eleverna brått att plocka ihop sina instrument. Det är onsdag och snart börjar Vänstay, veckans höjdpunkt.

VI HINNER FÅ EN SNABB PRATSTUND med ett par elever. Tioåriga Sara Nihad Salih, har bara varit med i El Sistema-Hammarkullen i tre månader; dessförinnan gick hon ett halvår i "vanliga" kulturskolan.

– Jag gillar att spela fiol och har fått många nya kompisar i orkestern, säger Sara och tillägger att hon också uppskattar utflykterna som barnen gör och alla de besök de får.

Visst har hon träffat Gustavo Dudamel och visst är hon stolt över att ha fått hans autograf, men det allra bästa med El Sistema är den positiva påverkan som musiken har på henne.

– Ibland är jag arg när jag kommer hit, men jag lugnar ner mig när jag spelar. Och när jag går ut härifrån känns det bra, även om spelningen gått dåligt. Det viktigaste är att tycka att det är kul medan man spelar, säger Sara.

Rinora, jämgammal med Sara, hade också gärna spelat fiol. Men eftersom violingruppen redan var full fick hon välja ett annat instrument.

– Först provade jag trumpet i en månad. Men trumpeten har ju bara tre knappar och det gillade jag inte. Nu spelar jag klarinet i stället. Det är mycket roligare. Jag tycker att

det låter fint när vi spelar *Havet* och *Djupte* i ditt öga.

EFTER LEKTIONEN BLIR DET EN KVARTS paus innan Vänstay drar i gång. Processledaren Johanna Ericsson ställer sig vid ingången till bamba (göteborgska för skolmatsal) där ett hundratal personer väntar, stora som små. Så fort Johanna höjer rösten tystnar alla. Hon ger en snabb, men tydlig information om vad som gäller beträffande ytterkläder och telefoner och berättar att Vänstay i dag har besök av symfonikerna. Sedan tar hon alla i hand; stora som små. Några får en kram i stället, andra en puss på kinden. Jo-

hanna tar sig tid, ställer frågor om lillebror och kikar in i en barnvagn. Det märks att hon är lika omtyckt som respekterad, bland barn och föräldrar.

När alla hittat en plats antrar Johanna scenen och leder Vänstaysången. "Alla säger hej, hej! – Nu är vi på Vänstay! – Här är alla coola – på Hammarkulleskolan!" Publiken svarar som ett eko efter varje mening och alla sjunger tillsammans "Vill ni va med i vårt gäng? Vi har det bra kom med och häng! El Sistema yeah, (sex klappar) El Sistema yeah! YEAH!"

Vänstay är ett forum för gemenskap, där man jobbar mycket med "förebildning".

Lezan begrundar trombonens förtjänster när blåsarna från symfoniorkestern är på besök.

Denna utbildning med hjälp av förebilder varierar; vissa onsdagar är det besök av proffsmusiker från Göteborgs symfoniker eller från GöteborgsOperan, andra av studenter från

"På den första föräldrträffen kom bara tre–fyra personer, men på det sista 200!"

Högskolan för scen och musik. En gång i månaden är det konsert med den egna kören och orkestern.

– Vi äter alltid något tillsammans och någ-

ra gånger per termin har vi "Spräng gränser" – ett knytkalas då var och en får prata för sin kultur, berättar Johanna Ericsson.

DEN HÄR ONSDAGENS GÄSTER ÄR fyra fagottister från Göteborgs symfoniorkester. När de spelar temat ur *Djungelboken* sjunger delar av publiken med. Anders Engström berättar att instrumenten flöjt, oboe, klarinett och fagott hör ihop och han frågar barnen vad de tycker om fagottens utseende. "Stor, fin, blank, cool, lång" är några av svaren. När han spelar den lägsta tonen, som låter som en elefantprutt, gapskrattar publiken. Anders förklarar hur ljudet bildas, tar isär

fagotten och räknar bitarna tillsammans med barnen. Stämningen är avslappnad och barnen är förvånansvärt intresserade med tanke på att de har en lång skoldag bakom sig.

När det är fikadags förklarar Johanna vad som gäller och låter de som spelar slagverk och trombon gå först. Nu blir det lite stoj och stim i lokalen och i den långa kön till fikaborden träffar vi åttaåriga Nancy och hennes mamma.

– Vi har ett stort musikintresse i familjen. Jag är själv uppvuxen med musik, har sjungit i kör och spelar ibland gitarr med barnen, berättar Ulrika Andersson Egharevba.

Familjen bor i Hammarkullen och Nancy,

Johanna äntrar scenen: "Här är alla coola, på Hammarkulleskolan". Publiken svarar som ett eko.

Fatbarda har valt att spela cello i El Sistema.

Marko passar på att fråga fagottisten Arne Nilsson.

Musik är viktigt i Nancys familj.

Dawen, Ylva och Vian spelar fiol och tar gärna hjälp av läraren Åsa Ericsson.

som spelar fiol, har varit med sedan starten av El Sistema. Hon tycker att det är roligt och mamma Ulrika intygar att hon utvecklats mycket det senaste året.

– Det är bra att barnen spelar tre gånger i veckan. När Nancy gick i en rytmikgrupp i den vanliga kulturskolan var det bara en gång per vecka.

Ulrika fascinerar över hur naturligt barnen uppträder oavsett om det är inför en okänd publik i Stockholm eller för kronprinsessa-

ret här i Göteborg.

– De är så vana vid att spela tillsammans och för varandra så det är aldrig några konstigheter, förklarar hon.

FÖRÄLDRARNA ÄR OCKSÅ MED på ett hörn. De lär sig sånger, dansar eller pysslar med barnen på Vänstay. Så småningom lär de känna varandra, vilket resulterar i ett större engagemang i barnens aktiviteter överlag. Numera känner de sig delaktiga och vikti-

ga och detsamma gäller barnen. I El Sistema-Hammarkullen får varje unge synas och vara någon som kan något unikt.

Den sociala samvaron betyder mycket för barnens övriga skolgång och för bostadsområdet. Liksom många andra är Ulrika trött på den ensidigt negativa bilden av förorten.

– El Sistema lyfter hela Hammarkullen och stärker oss. Det är något som vi kan vara stolta över och visa upp för andra, säger hon.

Det håller Johanna Ericsson med om. Hon

är glad åt det stora föräldraengagemanget, men betonar att det ligger ett hårt arbete bakom.

– Man får aldrig ge upp! Det handlar om att skapa förtroende. Vi hade sex föräldraträffar under ett par månader våren 2010. På det första mötet kom bara tre-fyra personer, men på det sista 200!

För att nå alla föräldrar skickade Johanna meddelanden i skolans veckobrev och informationen översattes till de sju största språ-

ken i Angered. Numera kommer barn från hela området till Hammarkulleskolan och föräldrar hjälps åt att skjutsa.

– El Sistema har blivit ett nytt sätt att umgås på i familjen. Föräldrarna vill förstå sig på barnets instrument och frågar exempelvis hur man stämmer. Några vill själva lära sig spela, säger Johanna.

Glädjen och gemenskapen i musiken är givetvis väsentlig. Men allra viktigast är den sociala fostran som barnen får när de spelar ihop. Gruppen stärker individen. Orkestern är ett minisamhälle, där medlemmarna lär sig att fungera i grupp och den blir en motvikt till dagens individualiserade samhälle, menar Johanna "där alla ropar jag, jag, bara jag".

– Vi hoppas också att barnen med Gustavo Dudamels uttryck lär sig "sensibilitet", det vill säga att hantera sina känslor. Men Johanna Ericsson tänker sig också musiken som ett redskap för än större förändring – av själva samhällsstrukturen

Det blir många frågor till de fyra gästande blåsarna från Göteborgs Symfoniorkester.

i Göteborg.

– Vi vill använda El Sistema som en interkulturell dialog. Det pratas så mycket om att integrera invandrarna i det svenska samhället. Men det resonemanget bygger inte på någon dialog och tar inte några hänsyn till vad vi har att lära av varandra. Vi vill arbeta mot den segregation som finns i Göteborg och starta El Sistema i alla väderstreck. Genom att besöka varandra och göra gemensamma konserter kan vi få en rotation av människor.

Angered är ingen förort, utan en del av staden Göteborg, fastslår Johanna. Och El Sistema-Hammarkullen är inget förortsprojekt.

– Det här är på riktigt! El Sistema är en stolthet för Hammarkullen. Genom kontinuitet och ständig utvärdering hoppas vi att verksamheten ska utvecklas utan att för den skull ge avkall på den musikaliska kvaliteten. Men kanske dröjer det tio år innan vi ser några resultat, säger Johanna.

ingemo.orstadius@telia.com

EL SISTEMA

1975 började José Antonio Abreu ge musiklktioner till barn i Caracas slumkvarter. Det blev starten på El Sistema.

Idag finns cirka 125 ungdomsorkestrar i Venezuela. Idén har spridit sig till många andra länder, däribland USA, Storbritannien, Norge och Sverige.

El Sistema-Hammarkullen startade hösten 2010.

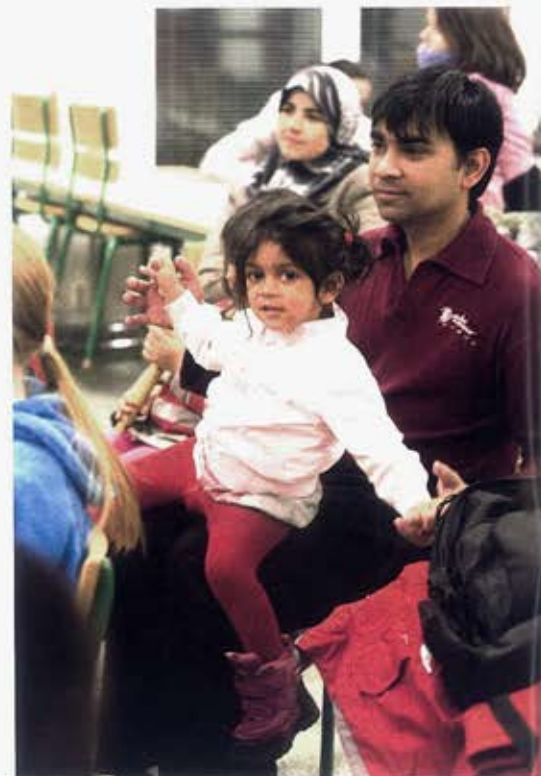
Initiativtagare var dåvarande chefsdirigenten för Göteborgssymfonikerna Gustavo Dudamel, som själv är en produkt av El Sistema.

Cirka 220 barn i åldern 4–16 år är involverade i El Sistema-Hammarkullen. För de yngre barnen är musikundervisningen integrerad i förskolan. För de äldre är den en renodlad eftermiddagsverksamhet, med 3–5 undervisningstillfällen per vecka.

12 instrumentalpedagoger leder verksamheten, de flesta med halvtidstjänster.

Musikundervisningen kostar 200 kronor per barn, men max 400 kronor per familj. Eleverna får låna sina instrument gratis.

El Sistema-Hammarkullen är en del av Angereds Kulturskola och finansieras med bidrag från Göteborgs Stads Kultur nämnd och stadsdelen Angereds kultur och fritidssektor.

Ajhar Ahmed med dottern Monifa, ännu på tillväxt. Småsyskon och föräldrar är viktiga i kretsen kring El Sistema.